

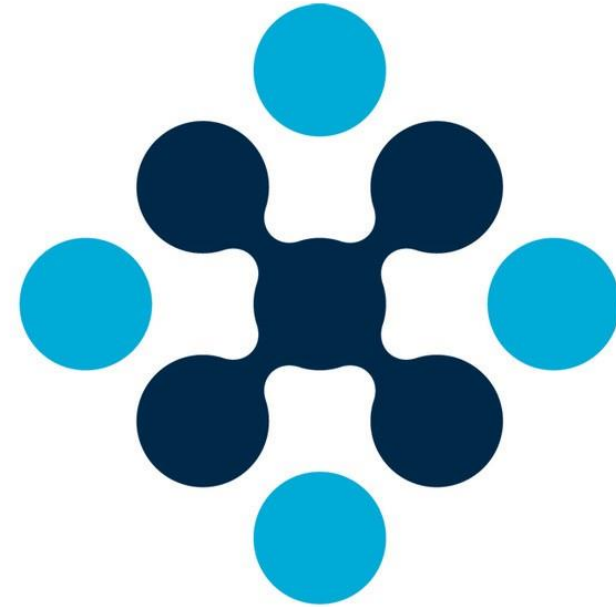
Mind Ypsilon kennissessie

Over autisme en psychose

---

met
Arija Maat
en
Job van der Spelt

23 november 2022

kennissessies
MIND ypsilon

Arija Maat:

‘Autisme is er al vanaf de vroege kindertijd. We hebben de ouders nodig om te weten hoe de ontwikkeling van hun kind verliep.’

[Bekijk hier de presentatie van Arija en Job](#)

Arija Maat is volwassensychiater en kind- en jeugdpsychiater, werkzaam bij het Spaarne Gasthuis in Haarlem. Zij is gepromoveerd op psychosegevoeligheid bij jongvolwassenen.

Job van der Spelt:

'Als je de criteria voor autisme bekijkt, heeft iedereen daar eigenlijk wel een beetje last van. Pas als je er problemen door krijgt, beschouwen we het als een stoornis.'

[Bekijk hier de presentatie van Arija en Job](#)

Job van der Spelt werkt als psychiater in het Spaarne Gasthuis en als onderzoeker bij het Leo Kannerhuis.

Waar kun je terecht met autisme én psychose?

[Lorna Wing](#), locatie van Dimence in Deventer, voor volwassenen met autisme en ernstige bijkomende problemen (zoals psychose)

UMC Utrecht

Spaarne Gasthuis

Het **Leo Kannerhuis**, voor iedereen met een diagnose autisme en daarnaast andere psychiatrische-, of gedragsproblemen, is een behandel- en kenniscentrum voor autisme, met locaties in de omgeving van Arnhem, Nijmegen en Amsterdam.

Het Leo Kannerhuis organiseert 15 december 2022 een [lezing over psychosegevoeligheid bij autisme](#)

youz^{PG}
Leo Kannerhuis

Specialistische zorg voor autisme

Meer informatie →

‘Let op, het is een hypothese’

'Een trauma in de jeugd, veroorzaakt door bijvoorbeeld pesten, verhoogt het risico op psychose. En kinderen met ASS (autisme spectrum stoornis) worden - door beperkingen in het sociale gedrag - vaker gepest. Dat zou (misschien) verklaren waarom de kinderen met ASS die gepest zijn geweest, later psychotisch worden.

Uit de presentatie van Arija Maat

Bottleneck

Psychose begint in veel gevallen op jongvolwassen leeftijd. Autisme is er al vanaf de eerste levensjaren. Kinderpsychiaters hebben verstand van autisme en niet van psychose. Volwassenenpsychiaters hebben verstand van psychose, maar niet van autisme. Ze praten onvoldoende met elkaar. Dat heeft – een negatief – effect op diagnostiek en behandeling.

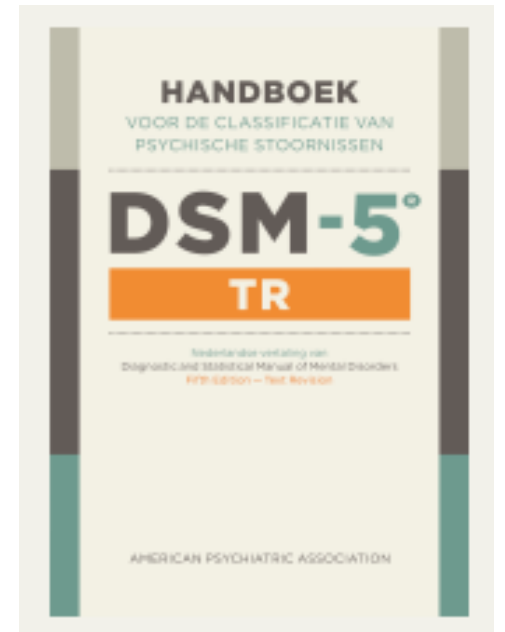
Uit de presentatie van Arija Maat

Over diagnoses

- Op latere leeftijd de diagnose ASS stellen kan alleen door terug te kijken naar de jeugd en ontwikkeling. De symptomen moeten altijd al aanwezig zijn geweest.
- Ouders zijn een belangrijke bron van informatie over de vroege ontwikkeling.
- Voortschrijdend inzicht maakt dat er aanpassingen zijn gedaan in de DSM. Met andere woorden: autisme in DSM-III is niet hetzelfde als in DSM-5.

Uit de presentatie van Arija Maat

Over de deelnemers aan deze kennissessie:

Ik ben familielid: 68 %

Ik ben professional: 17 %

**Ik heb eigen ervaring met
autisme en/of psychose: 9 %**

Mijn naaste heeft de diagnose autisme én psychose: 55 %

Er is alleen psychose gediagnosticeerd: 24 %

Er is alleen autisme gediagnosticeerd: 8 %

Anders: 13%

•

Informatie over autisme

[Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie over autisme](#)

VAB

[Vanuit autisme bekeken \(VAB\) is een expertiseteam op het gebied van autisme en inclusieve samenleving.](#)

[De NVA zet zich in voor de belangen van mensen met autisme en hun naasten – in alle levensfasen en op alle levensterreinen](#)

**AUTISME
NETWERKEN
NEDERLAND**

ANN

17 actieve regionale autismenetwerken
en 3 netwerken in oprichting

Vrouwen en autisme

[FANN, Female Autism Network of the Netherlands](#)

MEE NL [Mee](#) heeft ook (regionale) groepen voor vrouwen

Wegwijzer Autisme

[Regionaal en landelijk aanbod voor vrouwen met autisme](#)

Ondersteuningsaanbod voor naasten in de regio

[Regionaal en landelijk aanbod voor familieleden van mensen met autisme](#)

[Autismenetwerken, ondersteuning in de buurt](#)

Informeer bij het Wmo-loket of sociaal wijkteam in je gemeente.

Autisme en psychose

Belangrijk in de behandeling:

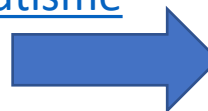
- Psycho-educatie aan patiënt én naaste
- Duidelijkheid, structuur, beperken van prikkels
- Medicatie (extra alert op bijwerkingen vanwege verhoogde gevoeligheid)

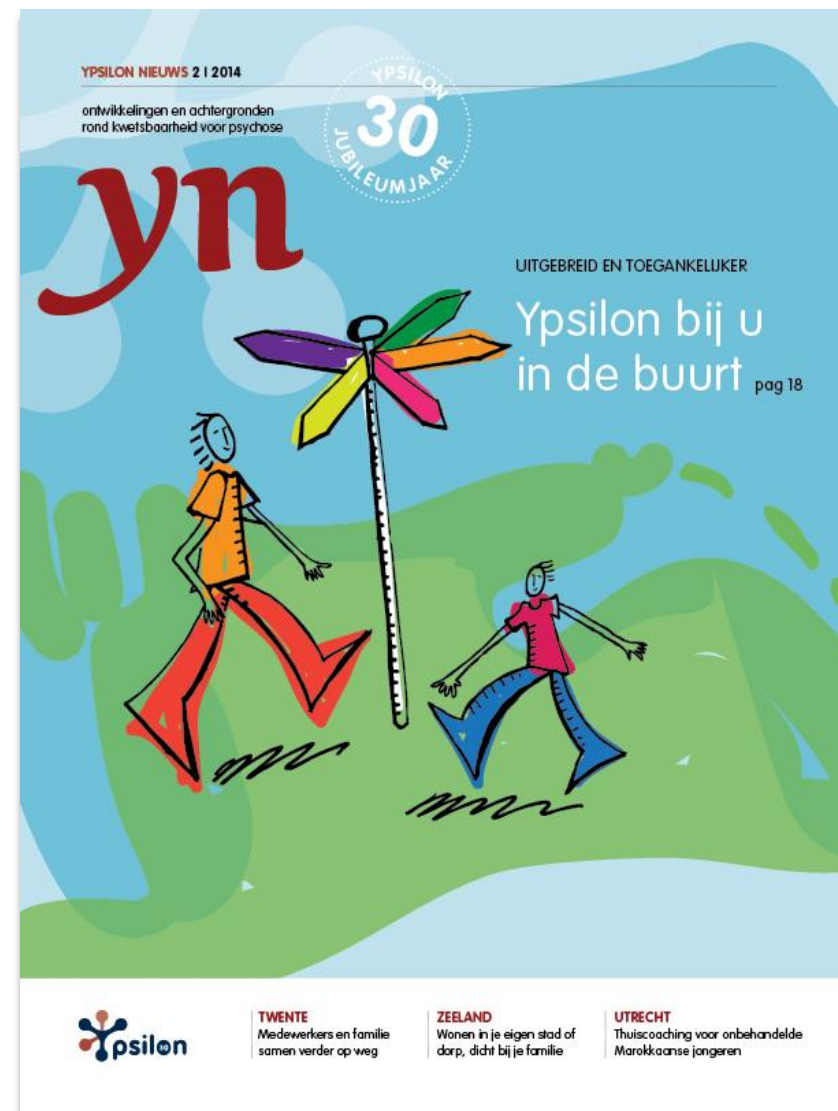
‘Soms vraag ik me af: als er naar me geluisterd was toen hij klein was, hoe was het dán gelopen?’

Martijntje van Reenen in YN

[Klik hier voor het interview met Saskia Palmen in YN 2-2014 ‘Aandoeningen met overloop- over de combinatie van autisme en schizofrenie’.](#)

[Lees de column van Martijntje van Reenen over autisme en overbezorgdheid.](#)
[YN1-2014](#)

kennissessies
MIND ypsilon

Uit de chat: *vragen* en antwoorden

- *Hoe kun je als naaste iemand met autisme beter begrijpen en steunen?*
Naasten kunnen leren wat autisme betekent en hoe de persoon denkt. Zij kunnen meer voorspelbaarheid en structuur in de dag aanbrengen. Daarmee verbetert ook vaak de band.
- *Hoe kun je je naaste zo goed mogelijk helpen? Wat doe je wel, wat niet?*
Is er sprake van overprikkeling, dan kun je daar thuis wat aan doen. Verminder de prikkels. Er is een grens aan wat je kunt doen. Je hebt niet alles in de hand. Dingen gebeuren nu eenmaal.
- *Waarmee kun je bij het zoeken naar werk rekening houden als je psychosegevoelig bent bij autisme. En wat vertel je je werkgever?*
Stel deze vraag aan mensen met eigen of professionele ervaring op dit gebied: ervaringsdeskundigen, MEE, jobcoaches, NVA, PsychoseNet, enz.
- *Werken jullie zelf samen met naasten? Ondersteunen jullie hen?*
In het algemeen met psycho-educatie. Kennis is heel belangrijk. We verwijzen naar organisaties als MEE, NVA, Ypsilon.

Uit de chat: *vragen* en antwoorden

- *Zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen? In symptomen en behandeling.*
Ja, er is verschil in ervaringen, zowel op gebied van psychose als autisme. Dat inzicht is vrij nieuw. Behandelingen zijn geënt op onderzoek onder mannen. Wat wel bekend is: bijwerkingen kunnen anders zijn bij vrouwen. Bepaalde medicatie heeft invloed op de vruchtbaarheid.
Lees meer op de website van [FANN \(vrouwennetwerk autisme\)](#)
- *Zijn mensen met autisme en psychose sneller geneigd om middelen te gebruiken en verslaafd te raken?*
In de richtlijn Autisme uit 2013 staat dat verslaving bij autisme vaker voorkomt. Geen harde cijfers.
- *Waarom wordt autisme niet in de ggz behandeld?*
Het wordt wel behandeld, maar er zijn grote wachtlijsten. Let wel, autisme is een ontwikkelingsstoornis, geen ziekte. Behandeling bestaat uit het geven van inzicht in de klachten en in de helpende factoren, zoals structuur aanbrengen, ventileren en levensloopcoaching. Dingen die het leven makkelijker maken. En dat hoort niet per se bij de ggz.

Uit de chat: *vragen en antwoorden*

- *Waar vind je goede hulp voor de combinatie ASS en psychose?*

De ggz is ontoereikend op dit gebied. In het Leo Kannerhuis, het UMC Utrecht en in het Spaarne Gasthuis is expertise aanwezig. Zoek ook hulp bij maatschappelijke organisaties als MEE, naastenorganisaties als NVA en Ypsilon. Als het gaat om onderzoek en (her)diagnose kan de zorgverzekeraar soms bemiddelen.

- *Vergelijken jullie weleens de behandeling in Nederland met die in andere landen?*

Onderzoek wordt steeds internationaler. Nederlandse richtlijnen zijn gebaseerd op internationale studies.

- *Hoe is het mogelijk dat autisme decennialang niet opgemerkt wordt bij mensen met psychose?*

Voortschrijdend inzicht. Er is sowieso meer aandacht voor ASS, ook bij vrouwen. De strikte scheiding tussen volwassenen- en de kinderpsychiatrie hielp ook niet mee.

Er is lang alleen naar diagnoses gekeken en 'in hokjes' gedacht (DSM) in de psychiatrie. De laatste jaren wordt er meer gekeken naar de hele mens. Gek genoeg was dat 100 jaar geleden ook zo.

Uit de chat: *vragen en antwoorden*

- *Wat is er bekend over medicatie voor de combinatie ASS en psychose?*
Voor autisme bestaan geen medicijnen. Voor de prikkelgevoeligheid wel. Daar kunnen antipsychotica helpen, ook al heeft degene met autisme helemaal geen psychotische symptomen. Wetenschappelijk is dat niet bewezen. Er is eigenlijk nog te weinig bekend hierover. Hier wordt nu wel onderzoek naar gedaan.
- *Is er ook aandacht voor traumaverwerking bij combinatie ASS en psychose?*
Traumabehandeling wordt steeds meer ingezet bij psychose. Trauma komt ook voor bij mensen met ASS. Die kunnen daarvoor ook behandeld worden. Sommige methoden, zoals EMDR, zijn minder geschikt.
- *Is er een verhoogde kans op stemmingswisselingen bij mensen met de combinatie ASS en psychose?*
Het komt voor, net als andere aandoeningen. Lees meer hierover op [de website van Annelies Spek](#).
- *Wat is een 'autistische burn-out'?*
Dit is geen begrip in de DSM. Iemand met ASS kan zodanig overprikkeld raken dat hij psychotisch wordt of andere psychiatrische symptomen krijgt. Iederéén die ernstig overprikkeld wordt kan psychotische verschijnselen krijgen.

Tips voor mantelzorgers en naasten

- Verzamel informatie over de klachten en symptomen, over hoe je met je naaste om kan gaan.
- Leer van ervaringen van anderen, bijvoorbeeld via lotgenotencontact.

Bepaal en bewaak je eigen grenzen. Zorgen voor een ander moet niet ten koste gaan van jezelf.

Verbindende communicatie helpt om in gesprek te blijven met je naaste. Ieder mens is anders, mantelzorg is maatwerk.

kennisessies
MIND ypsilon

Ook in 2023 gaan we door
met de kennisessies

Kijk op de website, de
agenda of geef je op
voor

Nieuws voor Naasten

www.ypilon.org/kennisessie